

DELS CAPÍTOLS DE 1413 ALS DE 1422: UN PRIMER INTENT DE FER VIABLE LA GUARDA D'ESCLAUS DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Roser Salicrú i Lluch

El 1413, amb la intenció de salvaguardar els propietaris d'esclaus del Principat de Catalunya de l'elevat nombre de fugues que s'hi produïen, les Corts de Barcelona van establir una assegurança contra elles, obligatòria per a tots els amos d'esclaus mascles i adults de Catalunya.

Els drets d'aquesta assegurança foren administrats per un organisme de nova creació, també regulat per aquelles mateixes Corts, la Guarda d'Esclaus, una institució no pas del tot desconeguda¹ que es va posar en funcionament a recer de la Generalitat de Catalunya, amb dependències a l'interior de la pròpia Casa de la Diputació².

Tot i que els capítols que feien referència a aquest organisme i que concretaven el mecanisme d'exacció de les taxes de l'assegurança van ser aprovats el 1413³, no van tenir vigència fins el 1421. Foren els Diputats del trienni 1419-1421, a partir de les disposicions de les Corts de Tortosa del 1421⁴, els qui feren arrencar la institució i els qui imposaren

1. La Guarda d'Esclaus ja va ser analitzada, el 1917, per J. MIRET i SANS, *La esclavitud en Cataluña en los últimos tiempos de la Edad Media*, "Revue Hispanique" XI.1 (1917), 109 pàgines; posteriorment, va ser objecte d'estudi de Ch. VERLINDEN, *Esclaves fugitifs et assurances en Catalogne (XIVe-XVe siècles)*, "Annales du Midi" 62 (1950), 301-328, reprès a Ch. VERLINDEN, *L'esclavage dans l'Europe médiévale. Tome premier. Péninsule Ibérique - France*, De Tempel, Bruges 1955, 497-509. Recentment, jo mateixa m'he basat en el llibre de comptes de la Guarda d'Esclaus de la Vegueria de Barcelona del primer semestre del 1425 que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA, Generalitat, Varia, 15) per analitzar la propietat d'esclaus a la Barcelona d'aquell moment (R. SALICRÚ i LLUCH, *Esclaus i propietaris d'esclaus a la Barcelona de 1424-1425. Una aproximació des del punt de vista socio-professional*, dins "III Congrés d'història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història. Barcelona, 20, 21 i 22 d'octubre de 1993", volum I, 225-232).

2. Gràcies a un informe presentat a les Corts de Barcelona del 1431, sabem, en concret, que els Diputats del trienni de 1419-22 assignaven en la Casa de la dita Deputació una cambra on se cullissen los dits drets, amb una Taula on los dits drets se cullen i on hauria d'estar-se Joan Simon, ajudant de l'escrivà major, com a recaptador (cf. *Cortes...*, XVIII, 29-30, i/o el document que publica J. MIRET, *La esclavitud...*, 31-32, extret, segons sembla, del *Registre d'Albarans* de la Generalitat de 1413-19).

3. *Cortes de los Antiguos reino de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*, Real Academia de la Historia, Madrid, vol. XI (1907), 286-295. J. MIRET, *La esclavitud...*, 26-29, i Ch. VERLINDEN, *Esclaves...*, 318-320, glossen el contingut dels disset capítols sobre la Guarda d'Esclaus aprovats el 1413.

4. Encara que els fragments coneguts i publicats d'aquestes Corts (*Cortes...*, XIII, 1-616, i *Cortes...*, XVI, 116-133) no ho reflecteixin, un document que aporta Miret i Sans —que sembla extret del *Registre d'Albarans* de la Generalitat del 1421 però del que no dona la referència exacta— posa de manifest que la *Cort General del Principat de Catalunya darrerament per lo senyor rey huy benaventuradament regnant celebrada en la ciutat de Tortosa hagués dat càrrech e comanat a nosaltres [Diputats del General de Catalunya] que metéssim en real execució los capítols que en la Cort General celebrada en lo monastir de frares prebicator de Barchinona per lo senyor rey en Ferrando, de gloriosa memòria, foren ordenats sobre la guarda e seguretat dels sclaus e esclaves de persones poblades, heretades o stans en lo dit Principat de Catalunya* (cf. J. MIRET, *La esclavitud...*, 29-30).

l'exacció de l'assegurança⁵. I, en efecte, el primer termini d'aquesta, de venciment semestral, va entrar en vigor el 26 de juliol d'aquell any⁶.

Els capítols del 1413

Segons els disset capítols aprovats el 1413⁷, els propietaris d'esclaus del Principat havien de declarar-los a la Diputació del General o a les Diputacions Locals de Catalunya en un termini de quinze dies des de la publicació de la normativa.

En fer-ho, els esclaus havien de ser inscrits en un registre específic, que havia de fer menció de la seva edat i de l'estimació o valor econòmic que l'amo els atribuïa⁸.

Des d'aleshores, sota diverses condicions i segons els terminis establerts, quan un dels esclaus assegurats aconseguia fugir i no podia ser encalçat, la Guarda d'Esclaus havia de satisfer al propietari el seu valor, en base a l'estimació que aquest li havia atorgat en assegurar-lo.

La inscripció dels captius havia de ser renovada anualment. Els propietaris, en fer-ho, podien, si ho creien convenient, actualitzar o modificar les estimacions anteriors, tant si opinaven que els propis esclaus havien augmentat de valor com si consideraven que, per envelliment o malaltia, s'havien devaluat. Això no obstant, un esclau mai no podia ser estimat per sota de les 25 lliures⁹.

Tan bon punt un propietari trobava a faltar un dels seus esclaus, havia de notificar les seves sospites de fuga a algun dels representants del General, fos als diputats generals, als diputats locals, o bé als guardes del Principat.

Si el propietari vivia a Barcelona o al seu territori, disposava d'un dia per efectuar la denúncia. Si estava domiciliat en un radi de fins a set llegües de la ciutat, en tenia dos. Però si, en canvi, habitava a més de set llegües de Barcelona, havia de comunicar-ho als diputats locals de Girona, Perpinyà, Puigcerdà, La Seu d'Urgell, Tremp, Lleida, Tarragona, Cervera, Tortosa, Montblanc o Vilafranca del Penedès, o als de la població més propera que disposés de Diputació Local, dins els mateixos terminis.

Quan les denúncies no s'ajustaven a la normativa, el General quedava lliure de tota responsabilitat. Però, quan eren cursades correctament, la Guarda havia de fer-se càrrec de totes les despeses generades per l'intent de recuperació dels esclaus. Si durant els dos mesos successius a la fuga la persecució donava bons resultats, la Diputació havia de fer front a les expenses de recerca, captura i repatriació dels fugitius que, un cop recobrats, havien de ser retornats als seus amos. Si no era així, al cap de dos mesos de la desaparició es considerava que la fuga havia tingut èxit, i el General, per compensar el propietari, li havia de satisfer el valor de l'esclau en base a l'estimació enregistrada al Llibre de la Guarda.

Si els fugitius eren atrapats després d'efectuat aquest pagament, quedaven en propietat del General, que disposava de 20 dies per vendre'ls, amb corredor, al més donant. No obstant això, quan els antics amos estaven interessats en recuperar-los, tenien prioritat d'adquirir-los, sempre que paguessin el mateix preu que havien rebut del General¹⁰.

Un cop recuperats, els fugitius eren assotats segons la durada de la fuga i podien rebre diverses punicions corporals. Si els Diputats ho requerien, als esclaus majors de 10 anys

5. *Cortes...*, XVIII, 29-30.

6. Vegeu, per exemple, *Cortes...*, XVII, 350 i 465, o *Cortes...*, XVIII, 35.

7. Vegeu la nota 3.

8. *Cortes...*, XI, 287-288.

9. *Cortes...*, XI, 288-289.

10. *Cortes...*, XI, 289-290.

se'ls podia fer un senyal de foc a l'orella esquerra per a què, en endavant, fossin més fàcilment identificables¹¹.

Les Corts del 1413 van establir que els propietaris havien de pagar, anualment però en dues pagues semestrals, 1 florí per mil sous d'estimació per cada testa d'esclau assegurat major de 14 anys, fos del sexe o procedència que fos. Els amos no estaven obligats a inscriure a la Guarda ni les esclaves ni els esclaus menors de 10 anys, però si, lliurement, volien, podien fer-ho, i no havien de pagar res fins que no sobrepassaven aquesta edat.

Els propietaris havien de declarar els esclaus i pagar els drets de les assegurances al mateix lloc on, en cas de fuga, els corresponia presentar la denúncia.

Quan un esclau moria, el seu amo havia d'abonar, igualment, la taxa del semestre en curs¹².

En endavant, per poder identificar amb més facilitat els nous propietaris i els nous esclaus, caldria, lògicament, que tota persona, mercadera o no, que entrés al Principat esclaus de qualsevol edat, sexe o procedència, tant per mar com per terra, ho notifiqués tot just arribar-hi¹³.

Per contra, quan un propietari volia treure del Principat algun dels esclaus compresos a la Guarda, també havia de fer-ho saber als Diputats Generals o als Diputats Locals més propers, ja que, per evitar frauds i simulacions de fugues, el General estava exempt de tota fugida o pèrdua que es produís fora de les terres catalanes¹⁴.

Finalment, per reduir les ocasions de fuga per mar dels esclaus, les Corts van decidir que, anualment, serien fetes dues crides, a despeses del General, a totes les ciutats i viles i els llocs marítims del Principat, per prohibir que, durant la nit, ningú deixés, sense bona guarda, cap llagüt o fusta de rem a les riberes de la mar, llevat que fossin trets els rema i les veles de les embarcacions i es guardessin sota pany i clau, per impedir que els possibles fugitius se'n poguessin servir. En cas de negligència, tot mariner, pescador o propietari d'embarcació perdria les veles i els rema¹⁵.

Els capítols del 1422

Segurament, i de manera gairebé immediata a la seva entrada en funcionament, no tan sols va fer-se del tot evident que la Guarda d'Esclaus de la Generalitat de Catalunya no podia ser rentable, sinó que, a més, va posar-se de manifest que era excessivament onerosa, almenys tal com havia estat concebuda en un principi.

Perquè, quan la institució devia tenir amb prou feines un any de vida, a causa de la magnitud de pèrdues que ja havia representat a la Generalitat, la Cort General del Principat, reunida a Barcelona, va considerar oportú, sense derogar-lo, introduir diverses modificacions a aquell primer reglament del 1413, probablement més per intentar atenuar el dèficit que la Guarda significava que no pas amb l'esperança que deixés de ser gravosa.

El 25 de setembre del 1422 –poc després, per tant, d'haver-se iniciat el segon exercici de la Guarda i d'haver entrat en vigor el tercer semestre de l'assegurança– la reina Maria de Castella, en nom del seu marit, va concedir el vist-i-plau als nous capítols fins ara desconeguts¹⁶ de la Guarda d'Esclaus.

11. *Cortes...*, XI, 290-291.

12. *Cortes...*, XI, 291.

13. *Cortes...*, XI, 289.

14. *Cortes...*, XI, 291-292.

15. *Cortes...*, XI, 294.

16. *Capitula super ordinatione sclavorum Principatus Cathalomie*, Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Cancelleria (C.), registre (reg.) 2796, ff. 61 v. - 64 r. (1422, setembre, 25. Pedralbes). Vegeu l'Apèndix Documental. Ni Miret i Sans ni Verlinden no donen cap notícia d'aquesta nova reglamentació de la Guarda.

Segons al·lega la nova normativa, la majoria de pèrdues que, al llarg del 1421, havia tingut el General de Catalunya per raó de la Guarda d'Esclaus havien estat ocasionades per fugues d'esclaus barbarussos blancs o llors, que *comunament són mariners e saben navegar*¹⁷. Per això, les Corts van acordar que, en endavant, fos doblada la tarifa de l'assegurança d'aquests esclaus, és a dir, que els seus propietaris paguessin 2 florins d'or d'Aragó per miler de sous d'estimació (en lloc d'1 florí), sempre i quan el seu valor no superés les 50 lliures. En canvi, si algun amo volgués assegurar el seu esclau barbarús a més de 50 lliures, la taxa es triplicaria, i hauria de pagar 3 florins per milenar de sous. Malgrat tot, l'estimació d'aquests esclaus mai no podria superar les 60 lliures¹⁸.

Per la resta d'esclaus de la Guarda de totes les altres procedències, que tinguessin entre 10 i 50 anys, la tarifa només seria augmentada un 50%. Els seus amos, en conseqüència, haurien de pagar 16 sous 6 diners de Barcelona per cada mil sous de valor, o sia un florí i mig en lloc del florí pagat fins aleshores¹⁹.

Si l'increment de les quotes dels esclaus barbarussos va ser legítimat per l'elevat nombre de fugues que protagonitzaven, els capítols del 1422 van justificar l'augment de la taxa a pagar per a tots els altres esclaus *per tal com lo dit General, per rahó de la dita guarda e seguretat dels dits sclauus e slaves, ha sostenir grans càrrechs, mesions e despeses en diverses maneres*²⁰.

Com en el cas dels esclaus barbarussos blancs o llors, els capítols del 1422 també van introduir condicions i limitacions a l'estimació dels esclaus de tota altra *natura o generació*.

Els esclaus *drets de sos membres* d'assegurança obligatòria --els mascles sans de 10 a 50 anys-- no podrien ser estimats a menys de 40 lliures ni a més de 75.

Els menors de 10 anys seguirien sense quedar compresos a la Guarda. En canvi, els amos podrien assegurar, voluntàriament, com les esclaves, els esclaus de més de 50 anys, encara que sempre haurien de fer-ho d'acord amb l'administrador general de la Guarda o amb els diputats locals²¹.

El 1413, abans que la Guarda entrés en funcionament, per impedir que els amos poguessin escapolir-se de pagar l'assegurança contra fugues falsejant la condició dels seus esclaus, les Corts havien disposat que la inscripció a la Guarda dels esclaus a talla, en vies d'enfranquiment, fos obligatòria fins que la seva manumissió hagués culminat²².

Les modificacions introduïdes el 1422 indiquen, en canvi, que, a la pràctica, allò que va aparèixer com a realment preocupant i nociu per a la institució no foren pas, precisament, els intents de frau dels propietaris, sinó l'elevat nombre de fugues que protagonitzaven els esclaus d'aquestes característiques, probablement potenciat, de manera indirecta però possiblement no del tot inconscient, per la passivitat dels amos.

Conseqüentment, la reglamentació del 1422 va esdevenir, també en aquesta direcció, més rigorosa. En endavant, els propietaris, a part d'estar obligats a assegurar els esclaus a talla com a tots els altres, no només haurien d'estimar-los d'acord amb l'administrador general de la Guarda sinó que, a més, i encara estiguessin sota la guarda i seguretat del General, haurien d'obtenir fermances per la mateixa quantitat a què haguessin estat tallats. Al-

17. *Ibidem*, f. 62 r. Vegeu l'Apèndix Documental.

18. *Ibidem*, f. 62 r. - v. Vegeu l'Apèndix Documental.

19. Tota la documentació que femem que fa referència a la Guarda d'Esclaus, tant si té caràcter legislatiu com quan es tracta de comptes, utilitza el florí d'or d'Aragó com a moneda de compte, i li atribueix, de manera constant i uniforme, una cotització d'11 sous de moneda de Barcelona. Aquest valor és, de fet, el que li havia assignat Pere "el Cerimoniós", que es mantingué fins als reajustaments monetaris del 1455, en què passà a valer 13 sous, amb la qual cosa perdé la sobrevaloració que havia tingut fins aleshores (cf. M. CRUSAFONT i SABATER, veu *florí* dins *Diccionari d'Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona 1992, 467-468).

20. ACA, C., reg. 2796, f. 62 v. (1422, setembre, 25. Pedralbes). Vegeu l'Apèndix Documental.

21. *Ibidem*, f. 62 r. Vegeu l'Apèndix Documental.

22. *Cortes...*, XI, 290-291.

trament, quan un esclau d'aquestes característiques fugís, el General no estaria obligat a fer cap esmena al propietari²³.

Tant el canvi de condicions de vida que experimentaven la majoria d'esclaus a talla com la modificació de les seves relacions amb els amos havien de fer, per força, que la seva assegurança anés en detriment de la Guarda. En general, els esclaus a talla s'independitzaven i adquirien casa pròpia, que molt sovint era compartida amb altres esclaus en semblants condicions. I, com que deixaven d'estar sota la vigilància directa dels propietaris, les seves fugues passaven molt més desapercebudes. Per poc temps que fossin encobertes, ja era suficient per a què les possibilitats d'èxit de la persecució fossin molt minses i les de captura gairebé nul·les²⁴.

Al capdavant, doncs, la decisió de gravar els esclaus en vies d'emancipació –presa, en un principi, per acorralar el frau fiscal–, s'havia acabat girant en contra de la mateixa Guarda. Segurament, i des del moment que la recerca de la fórmula per a la seva correcta administració havia esdevingut una de les principals preocupacions de la institució, podem dir que havia estat pitjor el remei que el mal.

En darrer terme, els capítols del 1422 van modificar tant el termini per trobar els fugitius abans d'haver d'indemnitzar els propietaris com el termini per cursar correctament la denúncia de les fugues, que era el que garantia als propietaris la possibilitat de gaudir de les prestacions de la Guarda. Sempre, evidentment, en benefici de la institució.

En el primer cas, el període per trobar els fugitius va, lògicament, allargar-se, de dos a quatre mesos²⁵. D'aquesta manera, el General disposaria de dos mesos addicionals per trobar els esclaus i, significativament, retardaria també dos mesos la satisfacció del seu valor als propietaris.

Tot i això, no podem pas donar una lectura simplista a aquest eixamplament del marge de seguretat de la Guarda. Allò essencial no podia ser, només, una demora de dos mesos en els pagaments, perquè, òbviament, els efectes d'aquesta demora únicament es deixarien sentir els dos primers mesos, fins que tornessin a acumular-se les obligacions de satisfer els antics propietaris. Per tant, doncs, aquesta pròrroga és una prova de què es confiava que entre els dos i els quatre mesos de l'acompliment de les fugues podrien encara recuperar-se alguns captius, potser no en un nombre considerable, però sí els suficients com per a què el dèficit de la Guarda se'n ressentís positivament²⁶. D'una manera o altra, l'espera havia de beneficiar la Guarda i compensar-li les despeses addicionals de recerca.

Si, després d'aquests quatre mesos, un cop els propietaris haguessin cobrat el seu valor, els fugitius eren recuperats, els antics amos seguirien tenint prioritat per a readquirir-

23. *Ibidem*, f. 63 r. Vegeu l'Apèndix Documental.

24. Dades més tardanes, corresponents a un nou i veritable intent, l'any 1431, de reformar la Guarda d'Esclaus, ho corroboren, i demostren, a més, que les mesures del 1422 no van acabar amb el problema. Així, per exemple, a finals del 1431, l'administrador general de la Guarda d'Esclaus del Principat, Rafael Ferrer, en pronunciar-se sobre les deficiències de la Guarda, va suggerir prohibir que, si no vivien amb els amos, no poguessin estar-se en una mateixa casa més de dos esclaus a talla. Segons ell, també calia impedir que aquests esclaus tinguessin armes i que acollissin a casa seva, de dia o de nit, altres esclaus. En darrer terme, com que el risc de fuga d'aquest tipus d'esclaus augmentava quan no vivien subjectes als propietaris, Rafael Ferrer creia aconsellable que paguessin un dret més elevat que els que visquessin amb els seus propietaris (*Cortes...*, XVII, 462). L'opinió de Joan Simon, el notari de la institució, tan qualificada com la de l'administrador –però més realista i crítica amb el funcionament de la Guarda i molt més dràstica a l'hora de proposar solucions–, va coincidir, en aquesta ocasió, amb la seva. Simon també creia que, per aconseguir frenar les pèrdues que ocasionaven les fugues, calia que els esclaus a talla o a temps, amb casa pròpia, paguessin al General una tarifa més elevada que tota la resta, fins i tot superior a la dels moros blancs i llors. Simon va proposar un nou augment generalitzat de les quotes: 33 sous per cada 50 lliures d'estimació pels esclaus moros blancs i llors, 22 sous pels esclaus d'altres procedències i 55 sous pels esclaus a talla o temporals amb casa pròpia (*Cortes...*, XVIII, 89).

25. ACA, C., reg. 2796, f. 63 r. (1422, setembre, 25. Pedralbes). Vegeu l'Apèndix Documental.

26. Això no obstant, les dades que tenim demostren que fou una vana esperança, i que aquesta modificació no va incidir en la recuperació de més esclaus. Vegeu l'apartat titulat "Els efectes de la reforma", el segon quadre i la nota corresponent.

los pel mateix preu. Però, des d'ara, per a fer-ho, haurien de carregar amb totes les despeses de persecució i captura que hagués tingut el General²⁷.

En canvi, quan un esclau o esclava fugitiu pres durant aquell període hagués de ser castigat corporalment per la Cort o per algun altre oficial reial a causa d'algun delictes, el General no estaria obligat a fer cap esmena ni restitució de la seva estimació al propietari, sinó només a tornar-li'l tal com estigués²⁸.

No cal dir, pel que fa als terminis de denúncia de les fugues, que allò que van fer les disposicions del 1422 fou escurçar-los. En endavant, els habitants de Barcelona o de qualsevol altra ciutat, vila o lloc amb diputats locals o administradors de la Guarda, i d'un radi de fins a mitja llegua al seu entorn, ja no tindrien un dia sencer per a cursar-les: haurien de fer-ho el mateix dia, abans del toc del seny del lladre. I, als que vivien entre mitja i set lleigües de la localitat on havien de notificar la fugida, els dos dies que havien tingut fins aleshores se'ls van retallar a un dia natural des de l'alçament de les sospites o des de l'advertiment de la fuga²⁹.

D'aquesta manera, els propietaris estarien obligats a vetllar constantment i directa pels seus esclaus. En haver d'efectuar les denúncies dins de terminis tan ajustats, no podrien permetre's el luxe que els escapessin del seu control, perquè qualsevol descuit o negligència podia suposar-los, a més de la pèrdua de l'esclau, la impossibilitat de recuperar-lo o de rebre, a canvi, una satisfacció.

Per aquest motiu, com que en cas de fuga no es podria cursar correctament la denúncia perquè l'amo no podria adonar-se'n immediatament, des del 1422 els esclaus que no dormissin cada vespre a casa del seu propietari quedarien fora de la Guarda de la Generalitat³⁰.

Aquestes darreres modificacions, que actuen com a mecanisme de seguretat per a la vigilància dels esclaus, ens permeten deduir que, només en un any, la praxi ja havia demostrat que els amos, amb les espatlles cobertes per l'assegurança obligatòria, havien tendit a desentendre's o a despreocupar-se en excés de la supervisió dels seus esclaus, i que aquesta relaxació de la seva autoritat s'havia traduït en un bon nombre de fugues que, segons els responsables de la Guarda, haurien estat evitables³¹.

Per això no és estrany que, el 1422, s'apliquessin els correctors necessaris per penalitzar al màxim la passivitat dels amos, i que fos la mateixa Guarda qui volgués protegir-se les espatlles.

Amb l'experiència d'un any de funcionament al davant, doncs, els capítols del 1422 són, clarament, una temptativa de racionalització de la Guarda d'Esclaus de la Generalitat, materialitzada en dues direccions. Per una banda, la fixació de condicions més rigoroses per a beneficiar-se de les assegurances obligaria els propietaris a exercir un major control sobre els seus esclaus. I, per l'altra, l'augment de les tarifes (però, també, la necessitat d'obtenir fermances per als esclaus a talla o el fet que, en algunes ocasions, els amos haguessin de pagar despeses de persecució i captura) potenciarà un augment dels ingressos i una disminució de les despeses, o, en definitiva, una reducció del dèficit que la Guarda havia representat, de bones a primeres, a la Generalitat.

Al capdavall, les disposicions del 1422 reflecteixen una nova orientació de la Guarda, fruit d'una reacció immediata i necessària per fer front als resultats de l'aplicació dels capítols

27. ACA, C., reg. 2796, f. 63 r. - v. (1422, setembre, 25. Pedralbes). Vegeu l'Apèndix Documental.

28. *Ibidem*, f. 63 v. Vegeu l'Apèndix Documental.

29. *Ibidem*, ff. 63 v. - 64 r. Vegeu l'Apèndix Documental.

30. *Ibidem*, f. 63 r. Vegeu l'Apèndix Documental.

31. J. MIRET, *La esclavitud...*, 39, també observa, i n'aporta diverses proves, *el descuido y la indiferencia con que los dueños procedían desde que con el establecimiento del seguro vieron que, en definitiva, el único perjudicado por la fuga de esclavos sería la Generalidad.*

tols del 1413. La pràctica havia provat que allò que havia de tómer la Guarda no era pas, com hom havia cregut inicialment, el frau fiscal, els intents de defugir l'assegurança. La realitat havia demostrat que allò que calia combatre era el gran nombre de fugues evitables.

La Guarda havia pogut acabar, en efecte, amb la indefensió dels amos davant de les fugides, però la confiança inherent a l'assegurança havia implicat que aquests es desentenguessin, dins dels límits reglamentats, de la vigilància dels seus esclaus. Els capítols del 1422 van comprimir, encara més, aquests límits. Era qüestió de prevenir, com fos, les fugues, i com que no es podia aconseguir que els propietaris es responsabilitzessin de la custòdia dels seus esclaus per les bones, calgué fer ús de la coacció.

Els efectes de la reforma

Però, evidentment, els capítols del 1422 no van acabar amb els problemes de la institució; no van estancar el nombre de fugues ni van aconseguir deturar les pèrdues econòmiques.

Tot i això, l'augment de les taxes va tenir, lògicament, certa repercussió en els ingressos, clarament perceptible. Tanmateix, com que no hi va haver la justa correspondència en la contenció de les despeses, no podem considerar que els resultats fossin ni mínimament positius.

Ho podem comprovar en el recull de dades que ens aporta una investigació duta a terme el 1431³², feta pública a les Corts, que ens permet observar quina fou la incidència concreta d'aquest primer intent de reforma de la Guarda d'Esclaus³³:

En canvi, al llarg de tot el temps de vida de la institució, i malgrat el reajustament del 1422, el nombre de fugues reeixides es mantingué pràcticament estable, a l'entorn de la

32. Aquestes dades són fruit d'una nova temptativa de reforma de la Guarda, de proporcions molt més vastes, perquè són conseqüència d'un intent de reforma extensible a la pròpia Generalitat. Tot i que no hem sabut trobar-ne cap notícia als estudis que teníem a l'abast entre els que analitzen, d'una o altra manera, la Diputació del General al segle XV -és a dir, ni al treball de I. RUBIO CAMBRONERO, *La Diputació del General de Catalunya en los siglos XV y XVI*, vol. I, Diputació Provincial de Barcelona, Barcelona, 1950; ni a l'estudi, inèdit, de M. BERTHE, *Les finances de la "Generalitat" de Catalogne (1382-1479)*, Tolosa de Llenguadoc, 1959; ni al de V. FERRO, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Eumo Editorial, Vic, 1987-, el setembre del 1431 els Diputats del General de Catalunya van exposar a les Corts, reunides a Barcelona, la necessitat de reformar la Diputació del General (cf. *Cortes...*, XVIII, 30), per a què hi proveïssin de la forma que creguessin oportuna. Un mes després, el 12 de novembre, amb clara i decidida voluntat de *provehir degudament a la indemnitat e benaverir del General del dit Principat de Cathalunya e als desordres, abusos e deffalliments quis dien ésser en la Casa de la Diputació del dit General e en los oficials e ministres de aquella* (cf. *Cortes...*, XVII, 445), les Corts van nomenar una comissió de nou persones, formada per tres membres de cada braç, amb plens poders per dur a terme una anàlisi detallada de la situació, *pensar, cogitar e ordonar totes e sengles provisions en los dits deffalliments necessàries e altres ordinacions útils e profitoses a la dita casa*, i, en darrer terme, *de totes les dites coses e altres que-li occorran, fer-ne relació a la Cort perquè'n prenga ço que bé vist li serà* (cf. *Cortes...*, XVII, 343 i 446). Les Corts van lliurar a la Comissió dels Nou dotze punts concrets de treball, un dels quals es referia, explícitament, a *si la Guarda dels Sclaus és útil e profitosa a la Casa o no, e si totalment ne deu ésser repel·lida o en part, ne en quina manera modificada* (cf. *Cortes...*, XVII, 342-343 i 446). Tot plegat va donar lloc a una detallada anàlisi de la Diputació i va suscitar una autèntica auditoria financera sobre el seu estat, sinó de gran transcendència, almenys de gran interès. L'estudi de Miret i Sans que hem esmentat reiteradament (i, de forma molt més superficial, els treballs de Ch. Verlinden) ressegueix aquest procés en tot allò que fa referència a la Guarda d'Esclaus.

33. Font per a l'elaboració del quadre: *Cortes...*, XVII, 465-467. També Ch. VERLINDEN, *Esclaves...*, 325-327, o *L'esclavage...*, 507-508, publica aquestes dades, però li passa inadvertit el fet que, com que la Guarda va entrar en vigor el 26 de juliol del 1421, els seus anys o exercicis es computaven de juliol a juliol, no pas per anys naturals. Malauradament, les dades publicades a *Cortes...*, XVII, 465-467, queden interrompudes a l'any 1427-28, perquè al document original el text finalitza amb un foli en blanc. Però, per altres camins, podem saber que el 1431, en acabar l'exercici de 1430-31, el dèficit ja havia ascendit fins a 11757 o 11857 lliures i 2 sous (cf. *Cortes...*, XVIII, 35 o *Cortes...*, XVII, 350) o fins a 11632 lliures i 10 o 2 sous (*Cortes...*, XVII, 330 i 449), segons les fonts; al mateix ritme, doncs, d'entre 1000 i 1100 lliures anuals.

	DETALL INGRESSOS			TOTAL INGRESSOS	DESPESES	BALANÇ PÈRDUES
	dret esclaus	bans, penes, vendes	diputats locals		salaris, fugues	
1421-22	732.15.07	121.07.09	80.00.01	934.03.05	2115.10.04	1181.06.11
1422-23	936.04.03	81.06.03	85.14.10	1103.05.04	2221.17.07	1118.12.03
1423-24	1033.03.11	77.15.00	61.02.02	1172.01.01	2730.17.07	1558.16.06
1424-25	956.14.09	400.10.11	87.14.04	1445.00.00	3154.12.8 ^a	1709.12.08
1425-26	945.12.07	84.01.05	133.02.06	1162.16.07	2220.00.11	1057.04.04
1426-27	889.14.00	104.05.00	139.08.02	1133.07.02	2120.04.05	986.17.03
1427-28	882.09.06	66.02.00	128.03.10	1076.15.04	2008.03.10	931.08.06
TOTAL	6376.14.07	935.08.04	715.05.11	8027.08.10	16571.07.04	8543.18.05
MITJANA	910.19.07	133.12.07	1226.04.08	1146.15.06	2367.06.09	1220.11.02

a. Són 1570 lliures per pagar 55 esclaus que fugiren i 1384 lliures 12 sous 4 diners de salaris i altres despeses.

trentena per cada exercici. Tampoc no va variar la insignificant quantitat d'esclaus recuperats i venuts després de la satisfacció dels propietaris; podem dir, sense por a errar, que l'extensió a quatre mesos del període per efectuar les captures no va tenir cap transcendència.

Ho corroboren, de nou, les dades presentades a les Corts el 1431³⁴:

	1421-22	1422-23	1423-24	1424-25	1425-26	1426-27	1427-28	TOTAL	MITJANA
FUGUES	21	25	31	55	31	33	28	224	32/any
VENDES	1	2	1	6	-	3	-	13	1,8/any

La veritable reforma: 1431, la fi de la Guarda

La veritable reforma de la Guarda d'Esclaus hagué d'arrencar, finalment, de la ferma voluntat de reformar, en conjunt, la Diputació del General; una voluntat que, com ja hem dit, va posar-se de manifest a les Corts del 1431³⁵.

Un cop més es va fer palès, fins i tot a través del testimoni dels màxims responsables de la Guarda³⁶, que la institució era inviable; era massa gravosa, i suposava una despesa insostenible per la Diputació, que havia d'abocar-hi, any rera any, més d'un miler de lliures³⁷.

Per això, l'enquesta del 1431 va acabar posant fi a la Guarda d'Esclaus. Atès que *lo fugiment dels sclaus e les guardes qui s'an a tenir en los ports per occasió de aquells dona tan grans dans e despeses al General*, tothom era de l'opinió que *la Cort degués provehir que, d'aquí avant, lo dit General no fos tengut a la fuja dels dits sclaus ne a la guarda d'aquells*³⁸.

34. *Cortes...*, XVII, 465-467. Com en el cas del quadre anterior, les dades queden interrompudes l'any 1427-28 (vegeu la nota 33). Això no obstant, sabem que fins el 26 de juliol del 1431 la Guarda pagà, en total, 325 esclaus fugitius, cosa que significa que, des del 1427-28 fins al 1430-31 tingueren èxit 101 fugues més, és a dir, poc més de 33 anuals. La proporció és, per tant, pràcticament la mateixa que entre el 1421 i el 1428. Cf. *Cortes...*, XVIII, 37-47; els llistats que ens han permès obtenir aquestes dades foren publicats, també, per J. MIRET, *La esclavitud...*, 91-102.

35. Vegeu la nota 32.

36. Essencialment ens referim als informes que van aportar a les Corts l'administrador general de la Guarda, Rafael Ferrer, i el notari de la institució, Joan Simon, ja esmentats a la nota 24. Cf. *Cortes...*, XVII, 461-462, i *Cortes...*, XVIII, 88-90, respectivament. J. MIRET, *La esclavitud...*, 75-77 i 78-79, també publica aquests informes.

37. Vegeu, el primer quadre i la nota 33.

38. *Cortes...*, XVIII, 73-74.

Malauradament, el procés de Corts publicat queda interromput abans que poguem saber exactament quines resolucions concretes foren adoptades, però l'estudi de Miret i Sans presenta, en apèndix, una crida publicada a tot el Principat el 1440³⁹ que prova que, després de llargues deliberacions, hom va acordar la suspensió de la Guarda d'Esclaus de la Generalitat a partir del mes de febrer del 1432⁴⁰ i que, des d'aleshores, els esclaus i esclaves fugitius van quedar, únicament, a risc, perill i càrrec dels seus amos.

La veritable reforma de la Guarda va arribar, per tant, deu anys després que els capítols del 1422, i no va poder suposar altra cosa que la seva desaparició. Per força, doncs, el pragmatisme va haver d'acabar superant les bones intencions que, de primer, havien donat lloc a la creació de la institució i que, després, incomprendiblement, havien volgut adequar-la a la realitat, encara que, tot seguit, hagués quedat ben clar que, de cap de les maneres, no podia ser viable.

Apèndix documental

1422, setembre, 25. Pedralbes.
ACA, C., reg. 2796, ff. 61 v. - 64 r.⁴¹

Capitula super ordinatione sclavorum Principatus Cathalonie.

Nos Maria, et cetera, visis et recognitis nonnullis capitulis pro parte Curie Generalis Cathalonie Principatus quam ad presens in civitate Barchinone celebramus per viam supplicationis coram celsitudine nostra oblatis seriey sequentis,

“ Molt alta e molt excel·lent senyora:

Com la Cort present del Principat de Catalunya, per bé, utilitat e occorrent necessitat del dit Principat sobre la guarda e seguretat dels esclaus e esclaves de persones stans o habitants en lo dit Principat e la exacció de algun dret per rahó de la dita guarda e seguretat fahedora, haia fets e ordenats alguns capítols davall inserts, per ço, senyora, la dita Cort supplica molt humilment a la vostra gran excel·lència que, en persona del senyor rey, marit vostre, e per lo poder per ell a vós⁴², senyora⁴³, dat e atribuït, vos plàcia loar, approvar e confirmar los dits capítols e les coses en aquells contengudes, e posar autoritat real e decret en los dits capítols, los quals, senyora, vos ofer la dita Cort sens preiudici dels capítols sobre la dita guarda en corts passades fets o ordenats sinó tant com en los capítols deiús scrits es contengut, los quals, senyora, són del tenor següent:

“La Cort General del Principat de Catalunya, congregada en lo Capítol de la Seu de Barchinona, vists e reconeguts, ab gran consell e deliberació, los capítols devall inserts, los quals són stats ordenats per algunes persones havents bona o sana intenció a la conservació e utilitat del General de Catalunya e de la cosa pública del dit Principat e, maiorment, ateses les necessitats occorrents, supplica a vós, senyora, que us plàcia manar e fer complir e exequir los capítols deval inserts, de què speren a seguir molts profits e utilitats al dit Principat e a la cosa pública d'aquell:

39. J. MIRET, *La esclavitud...*, 104-109. Miret dóna, només, com a referència del document ACA, Generalitat, registre de 1440.

40. Miret creu que es tracta de 1433, perquè l'aprovació de les disposicions a les Corts tingué lloc el 1432 –encara que no sabem en quina data concreta–; com que el document menciona, només, el mes de febrer *pus prop viment*, Miret no dubta que es tracti del febrer del 1433 (cf. J. MIRET, *La esclavitud...*, 81-82). Tanmateix, com que totes les dades publicades a les Corts sobre aquest afer eren de finals del 1431 i, per tant, podria molt ben ser que l'aprovació d'aquests capítols fos del gener del 1432, nosaltres ens inclinem a pensar que es tractava del febrer d'aquell mateix any. A més, el 24 de novembre del 1431, ja havia estat suggerit com a data per a l'extinció de la Guarda el 26 de gener del 1432, data del venciment de les quotes de l'assegurança del semestre en curs; d'aquesta manera, els propietaris també podien disposar d'un temps prudencial per prendre les mesures necessàries per a fer-se càrrec de la vigilància dels seus esclaus (cf. *Cortes...*, XVII, 350, i *Cortes...*, XVIII, 36).

41. Amb l'objectiu d'uniformitzar la transcripció i fer-ne coherent la lectura, hem optat per transcriure lliures, sous i diners de Barcelona per l., s. i d.B., al marge de la grafia que aparegués a l'original.

42. a vós *interliniat*.

43. *segueix a vós ratllat*.

Primerament, atès que lo maior dan que lo General del dit Principat de Cathalunya ha haüt l'any passat per rahó de la guarda dels sclaus de persones stants o habitants en lo dit Principat, la qual guarda lo dit General, per acte de Cort, ha pressa a càrrech seu, és stat seguit de e per rahó dels sclaus barbarussos blanchs o llors, qui comunament són mariners e saben navegar, per ço, senyora, supplica la dita Cort, per conservació e augmentació de la dita guarda, de la qual se seguix gran profit e utilitat a la cosa pública del dit Principat, que us plàcia ordenar que, per cascuna testa de sclau barbaruç, blanch o llor, paguen e sien tenguts pagar los senyors o dones d'aquells tals sclaus qui seran meses en la dita guarda e seguretat a rahó de dos florins d'or d'Aragó de bon pes per milenar de s. de la quantitat a què seran stimats, segons més o menys pro rata, la qual stima d'açò que los dits sclaus valran, menys de cinquanta l., sia e haie ésser remesa a coneguda del administrador general de la dita guarda qui ara és o per avant serà, e als deputats locals o a qualsevol altres persones qui de la dita guarda hauran càrrech per los diputats de Cathalunya, cascú en sa deputació local. E, si és cas que ls vullen stimar a més de cinquanta l., que⁴⁴ no ls puxen stimar a més de sexanta l. E que per aquesta stima e per tota altra que n facen pus munt a més avant de les dites cinquanta l. hagen a pagar a rahó de tres florins per any. Però que l dit sclau barbaruç no puxa ésser stimat a més avant de les dites sexanta l.

Item, supplica la dita Cort, per tal com lo dit General per rahó de la⁴⁵ dita guarda e seguretat dels dits sclaus e esclaves ha sostenir grans càrrechs, mesions e despeses en diverses maneres, e per conservació e augmentació del dit General, vos plàcia ordenar que, per cascuna testa de sclau o esclava⁴⁶ que seran meses e scrits en la dita guarda e staran dins⁴⁷ lo dit Principat, de qualsevol natura o generació sien ab què no sien de la dita nació de barbarussos blanchs o llors, que sien de edat de X fins en L anys, paguen e sien tenguts pagar los senyors o dones d'aquells, cascun any, al dit General, a rahó de setze s. VI d. B. per mil lenar de s. de la quantitat a què seran stimats, segons més o meys pro rata. E que algun sclau de la dita edat, pus sia dret de sos membres, no puxa ésser stimat menys de quaranta l. B. ne més de setanta cinch l. E que per aquelles sien tenguts pagar a la dita rahó de XVI s. VI d. per cinquanta l. E que ls dits drets annuals se paguen al General entre dues⁴⁸ pagues del any segons forma e tenor del VIII^m. capítol fet e atorgat en Cort <s> passades⁴⁹. E que aquells qui seran de edat menor de X anys no sien compreses en la dita guarda, e los qui seran de edat de més de L anys sien stimats a coneguda del dit general administrador e dels dits diputats locals, declarat emperò que sia lícit a cascun metre ses esclava o esclaves en la dita guarda qui metre les hi volrà, emperò que no n sia forçat de metre les hi, e que per aquelles que meses e scrites hi seran pach e sie tengut pagar lo dit dret a la dita rahó de setze s. sis d. per cinquanta l.

Item, supplica la dita Cort que us plàcia ordonar que tot sclau qui sia donat a taylla per via de afranquiment a cert temps o en altra manera, sie extimat a coneguda del dit administrador, e segons la extima lo senyor o dona de qui serà pach e sie tengut pagar a la dita rahó de XVI s. VI d. per cinquanta l. E si tal sclau serà barbaruç, pach e sie tengut pagar a la dita rahó de dos florins per cinquanta l., e de tres florins si més avant pujara, però que la stima no puxa pujar més avant de les dites sexanta.

Item, supplica la dita Cort que us plàcia ordonar que, com algun senyor o dona volrà donar son sclau a taylla, que no contrastant que l dit sclau sia e stiga en guarda e seguretat del dit general haia e sia tengut haver fermançes bones e suffients a la quantitat a què l dit sclau se serà tayllat. E, si no u farà, que l dit General no sie tengut a esmena alguna fahedora al senyor o dona del dit sclau en cas de pèrdua fugitiva de aquell tal sclau si doncs no jahia tots vespres contínuament en casa de son senyor o dona, per tal que en cas de fuyta puixen ésser denunciats segons devall se conté. E que açò mateix sia servat en los sclaus qui ja són donats a taylla.

Item, supplica a la dita Cort que us plàcia ordonar que, com algun sclau o esclava seran stats fuyts e aprés seran stats atrobats, que los senyors o dones d'aquells paguen e sien tenguts pagar per les trobatures dels dits sclaus o esclaves dos florins d'or d'Aragó de dret pes tantsolament, e lo General sia tengut pagar lo dret de les aygües navals e altres qualsevol drets e totes altres messions que s haurien a fer per recuperació dels dits sclaus fuyts.

44. segueix no's ratllat.

45. segueix q- ratllat.

46. esclava, corregit sobre esclave.

47. dins, interliniat, escrit sobre en, ratllat.

48. segueix parts ratllat.

49. Corresponent a Cortes..., XI, 291.

Item, supplica la dita Cort que-us plàcia ordonar que si los dits sclaus o esclaves qui seran perduts per via fugitiva tantsolament, axí per terra com per mar segons que dessús se conté, seran atrobats e meses en poder del dit General o de qualque official o altre qualsevol persona qui serà dins lo dit Principat dins spay de quatre meses comptadors del dia que seran denunciats e perduts, segons deiús se conté, que aquelles persones de qui seran los haïen a recobrar a messions del dit General, segons e en la forma que és dit dessús. E si passaran los dits quatre meses sens recobrar los dits sclaus axí perduts per via fugitiva tantsolament e no en altra manera, que'l dit General sie tengut pagar, encontinent passats los dits quatre meses, realment e de fet, lo preu o valor dels dits sclaus o esclaves, segons llur stima, a aquelles persones de qui seran en aquell cas e temps. E si los dits sclaus o esclaves perduts o perdudes per via fugitiva o en altra manera no seran recobrats fins que sien passats los dits quatre meses, sien e romanguen al dit General qui de aquells façe a ses voluntats, ço és, que sien venuts encontinent dins vint jorns, ab corredor, al més donant. Emperò si los senyors o dones dels dits sclaus axí perduts e gonyats al dit General los volran recobrar ans que sien venuts a altres, que-u puïxen fer restituhints lo preu a què los seran stats stimats e pagats e les despeses per lo dit General en cercar e proseguir los dits sclaus fuyts lavòs fetes, no contrastant qualsevol capítol de cort fet o ordonat en contrari, declarat emperò e axí entès que, si dins los dits quatre meses algun sclau o esclava qui sie en la dita guarda del General serà pres o punit o punidor corporalment per la Cort o per⁵⁰ qualque official per algun crim o delicte que haurà comès, que lo General no sie tengut a alguna esmena o restitució de la stima feta de tal sclau, sinó restituhir lo sclau tal com serà.

Item, supplica la dita Cort que-us plàcia ordonar que cascú qui haie sclaus o esclaves dins lo Principat de Cathalunya, pus sien denunciats e escrits segons deiús se conté, e perdrà aquells o aquelles per via fugitiva, haïen e sien tenguts denunciar-ho als deputats generals e locals o al administrador general de la dita guarda o a altres persones a açò ordonades en la forma següent, ço és, aquells qui seran poblats dins la ciutat o territori de Barchinona e dins qualsevol ciutats, viles o lochs hon haie deputat local o administrador de la dita guarda per lo General, e⁵¹ miga legua entorn, tro a la hora que toch lo seny del ladre. E aquells qui seran poblats més avant luny de miga legua⁵², e fins a set leugues de la dita ciutat, vila o loch, ho haïen a denunciar als dessús dits dins spay de un jorn natural après que sabran o-s suspitaran de la dita pèrdua o fuyta. E si seran poblats pus luny de VII leugues de les dites ciutats, viles o lochs, aquells a qui fugiran los dits sclaus o esclaves que-u haïen a denunciar dins los dits spays e en la forma demunt dita als deputats locals de Gerona, de Perpinyà, de Puigcerdà, de la Seu d'Urgell, de Tremp, de Leyda, de Terragona, de Cervera, de Tortosa, de Muntblanch, de Vilafrancha de Penadès o en altre loch hon haia deputat local o administrador per la dita guarda que-ls sia pus avinent, e que la dita pèrdua o fuyta sien tenguts los senyors o dones d'aquells sclaus o procuradors o altra persona certa en nom llur, migençant sacrament, denunciar e fer scriure, per ço que cascú, pus fàcilment, los puïxen fer cercar, proseguir e recobrar e fer tornar a aquella o a aquelles persones de qui seran a messions del dit General, segons és dit dessús, les quals denunciacions dels dits sclaus o esclaves haia e sia tengut fer⁵³ cascú dins lo temps, spays e forma demunt dits. E si no-u farà, que'l dit General no li sie tengut a esmena o satisfació alguna d'aquells sclau o esclaus o esclaves fuyts la fuyta dels quals no serà denunciada segons dit és en lo present⁵⁴ capítol”.

capitula ipsa et omnia et singula in eis contenta ad supplicationem dicte Curie laudamus, approbamus et confirmamus eaque concedimus iuxta illorum seriem et tenorem, iurisdictione, preheminentiis et iuribus dicti domini regis et nostris in omnibus semper salvis, mandantes gubernatori generali eiusque vicesgerentibus, vicariis, baiulis ceterisque universis et singulis officialibus et subditis dicti domini regis et nostris et dictorum officialium locatenentibus, presentibus et futuris, quatenus laudationem, approbationem, confirmationem et concessionem nostras huiusmodi aliaque omnia et singula supradicta teneant firmiter et observent, tenerique et observari faciant inviolabiliter per quoscumque, et non contrafaciant vel veniant aut aliquem contrafacere vel venire permittant aliqua ratione seu causa.

In cuius rei testimonium hanc fieri iussimus, regio comuni sigillo independenti munitam.

50. segueix altre ratllat.

51. e interliniat.

52. segueix -ga.

53. fer interliniat.

54. present, interliniat, escrit sobre dit, ratllat.

Data in monasterio de Pedralbes, territori Barchinone, XXV^a die septembris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo segundo, regnique dicti domini regis septimo.

La reyna.

Domina regina, visa per vicarium et per baiulum Cathalonie, mandavit mihi, Raymundo Baiuli.

Probata Angusolis.